

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/32825/2024

Suomen Kustannusyhdistys on kirja- ja oppimateriaalikustantajien yhteistyö- ja edunvalvontajärjestö. Edistämme kirjallisuuden levitystä, lukemisharrastusta sekä sananvapautta.

Haluamme tuoda esiin, että saavutettavuuskirjasto Celian lakisääteinen tehtävä on merkittävä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta toteutettaessa tulee pitää huolta siitä, että Celian resurssit ja Celian rooli saavutettavan julkaisemisen asiantuntijaorganisaationa eivät heikkene.

Nykyisessä lainsäädännössä (laki saavutettavuuskirjasto Celiasta) Celian asemasta, tarkoituksesta ja tehtävästä säädetään nimenomaisesti ja todetaan muun muassa, että kirjaston tehtävä on toimia näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten henkilöiden kirjastopalvelujen ja saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana. Nyt ehdotetussa lainsäädännössä Celian tehtävää koskevat säännökset on sijoitettu lakiehdotukseen kansallisarkiston toiminnasta.

Huolenamme on, että kun saavutettavuuskirjasto Celiaa koskevat säännökset hajautetaan eri säädöksiin ja käytännössä uudistuksen myötä lukemisesteisten kirjasto on jatkossa osa suurempaa kokonaisuutta eikä oma toimintayksikkönsä, nämä ehdotetut ratkaisut voivat osaltaan heikentää Celian mahdollisuuksia toteuttaa sille laissa säädettyjä tehtäviä.

On tärkeää, että saavutettavuuskirjasto Celian resursseja ei pienennetä uudistuksessa. Celian rooli saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana on merkittävä paitsi Celian asiakkaiden, myös laajemmin kotimaisen kustannusalan kannalta. Celian asiantuntijuus on ollut tärkeässä roolissa, kun kirjankustannusalalla on valmistauduttu esteettömyysdirektiivin perusteella säädetyn, sähkökirjojen saavutettavuutta koskevan uuden lainsäädännön noudattamiseen. Huolenamme on, että nyt ehdotetun uudistuksen myötä Celialle ei osoiteta riittävästi resursseja asiantuntijuuden ylläpitämiseen ja jakamiseen.

Kannatamme Celian lausunnossaan esittämää ehdotusta siitä, että laki lukemisesteisten kirjastopalveluista muutetaan muotoon laki Saavutettavuuskirjasto Celian palveluista, ja lakiin Saavutettavuuskirjasto Celian palveluista kootaan kaikki Celian toimialaan kuuluvat tehtävät. Kannatamme myös Celian ehdotusta siitä, että lakiin Kansallisarkistosta lisätään organisaatiota koskeva kohta siitä, että virastossa on Saavutettavuuskirjasto Celia -niminen toimintayksikkö. Tämä on tärkeää muun muassa Celian toiminnan jatkuvuuden ja perustehtävän toteuttamisen kannalta.

Hallituksen esityksessä tuodaan esiin, että esityksen tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastorakennetta toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisemmaksi kokonaisuudeksi siten, että virastoja on helpompi ohjata.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan perustettavaksi kulttuurivirasto, jonka toimiala kattaisi sisällöllisesti Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin nykyiset toimialat.

Haluamme korostaa, että vaikka yleisenä tavoitteena olisikin ministeriön hallinnonalan virastotoiminnan helpompi ohjattavuus, virastouudistus ei kuitenkaan saa vaarantaa perustuslaissa turvattua taiteen vapautta. Esitysluonnos ei ota kantaa taiteen autonomian turvaamiseen, eikä yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden soveltamiseen tältä osin. Asiaan tulee kiinnittää huomiota esitysluonnoksen jatkovalmistelussa, sillä riippumattomuus ja läpinäkyvyys eri taiteenlajien, kuten esimerkiksi kirjallisuuden apurahojen, jakoprosessissa, on erittäin tärkeää. Taiteen autonomia on maassamme turvattu vakiintuneesti käyttämällä vertaisarviointia päätöksenteon perusteena.

Helsingissä 31.1.2025,

Johanna Haapiainen-Makkonen

juridinen asiantuntija, Suomen Kustannusyhdistys ry

Sakari Laiho

johtaja, Suomen Kustannusyhdistys ry

Haapiainen-Makkonen Johanna
Suomen Kustannusyhdistys ry